

Интернет-ресурстарды пайдалану мүмкіндіктері орасан зор. Ғаламдық интернет әлемнің кез келген нүктесінде орналасқан студенттер мен мұғалімдерге қажетті кез келген ақпаратты алу үшін жағдай жасайды: елтану материалдары, жастар өміріндегі жаңалықтар, газеттер мен журналдардағы мақалалар, әртүрлі қажетті әдебиеттер және т.б.[5]

Интернет желісін пайдалана отырып, ағылшын тілі сабақтарында бірқатар дидактикалық мәселелрді шешуге болады. Мысалға алсақ, жаһандық желі материалдарын пайдалана отырып, оқу дағдылары қалыптастыру; мектеп оқушыларының жазу дағдыларын жетілдіру; оқушылардың сөздік қорын толықтыру; мектеп оқушыларында ағылшын тілін үйренуге деген мотивацияны қалыптастыру. Сонымен қатар, интернетпен жұмыс мектеп оқушыларының ой-өрісін кеңейту, ағылшын тілді елдердегі құрдастарымен іскерлік байланыстар орнату және қолдау сияқты мүмкіндіктерді жүзеге асырады.

Студенттер интернет арқылы өткізілетін тестілеуге, викториналарға, конкурстарға, олимпиадаларға қатыса алады, басқа елдердегі құрдастарымен хат алысады, чаттарға, бейне конференцияларға қатыса алады және т.б.[6] Студенттер белгілі бір жобаның барысында қазір таңда актуалды және маңызды проблемалар мен мәселелер туралы ақпараттарды ала алады. Бұл қазақстандық мектеп оқушылары мен олардың бір немесе бірнеше елдерден келген шетелдік құрдастарының бірлескен жұмысы болуы мүмкін.

Қорытындылай келе, көптеген ресурстарды сабақта белсенді пайдалануға болады. Ағылшын тілі сабағында, интернет ресурстарын пайдаланбай, коммуникативті және мәдениетаралық құзыреттілікті меңгеру мүмкін емес. Интернеттің виртуалды ортасы уақыттық және кеңістіктік шеңберден шығуға мүмкіндік береді, оның пайдаланушыларына екі жаққа қатысты тақырыптар мен мәселелер бойынша шынайы сұхбаттасушылармен шынайы сөйлесу мүмкіндігін береді. Дегенмен, интернет тек оқытудың көмекші техникалық құралы екенін ұмытпауымыз керек, оңтайлы нәтижеге жету үшін оны сауатты пайдалануды сабақ үрдісіне енгізу қажет.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Hanae A.H. *Media Literacy Education in English as a Foreign Language Classroom.*- International Journal of Media and Information Literacy, 2016.-108-109 p.
2. Ливанова М. А. *Формирование медиа компетентности на уроке иностранного языка.*- Екатеринбург: Уральский государственный педагогический университет , 2018.- 20-23 б.
3. Коломиец В. П. *Медиасреда и медиапотребление в современном российском обществе.* - Социс. Социологические исследования. –2010. –№ 1. –С.58-66.
4. Хлызова Н. Ю. *К вопросу о целях медиаобразования: теоретический аспект.*- Педагогическая теория, эксперимент, практика / ред. Т. А. Стефановская. –Иркутск: Ин-т повышения квалификации работников образования, 2009. –104с.
6. Kazunori S., Ryo S., Tatsuya H. *Effects of Continuation of Media Literacy Lessons, Media Experience, and Teaching Experience on Elementary School Teachers' Media Literacy.* - Tokoha University. -2018 [13-14 p.]
7. Манцивода А. В. *Достижения в Интернете и будущее информационной среды российского образования.* - Информационные технологии. –2008. –№ 1. –С.67-74.

ӘОЖ 372.881.111.1

ШЕТ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА STEM БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН КІРІКТІРУ

Жанарбек Лашын

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Шетел тілі: екі шетел тілі» білім беру бағдарламасының
4 курс студенті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ғылыми жетекші – Кусанова Б.Х.

Шет тілін үйрету үдерісінде, үздік дамудың себепшісі болып отырған STEM салаларын кіріктірудің маңызы аса зор. Жаңалықтар мен жаңа мамандықтардың пайда болуы, STEM мамандықтарына деген сұраныстың өсуі-білімгерлердің шет тілін үйренуге деген талпынысын арттыратын маңызды факторлар болып табылады. Шет тілін үйренушілер үйде, қауымдастықтарда ала алмаған тәжірибе мен бай ресурстарды STEM терминінде тоғысатын ғылым, технология, инженерия және математика салаларынан ала алады.

Мазмұнды оқытудағы тілдің рөлін бағалау-өткен ғасырдың соңғы ширегінен бастау алатын тарихи тамырмен бірге дамыды. Шет тілін үйретуде ғылым, технология, инженерия және математика салаларындағы деректерді пайдаланудың артықшылықтарын түсіну үшін алдымен бұл ғылымдар мен шет тілдерінің байланысын анықтап алған жөн. Тарихқа сүйенетін болсақ ағылшын тілі ғылымдағы алғашқы және жалғыз тіл болған жоқ. Ұлы Аристотель мен Платонның еңбектері грек тілінде жазылып араб тілінде білімгерлерге тараған болатын. 20ғасырға дейін француз, грек, латын және ағылшын тілінің алма кезек алмасуы ғылыми жаңалықтардың жариялануына себеп болған болса кейіннен қоғамдағы үстемдік, экономикалық және тұрмыстық өзгерістерге байланысты ағылшын тілі ғылым саласында бүгінгі күнге дейін үстемдік етіп келе жатыр. Қазір ғалымдар бір-бірін түсініп, еңбектерін бір тілдің аясында тоғыстыру үшін ағылшын тілін ортақ тіл ретінде пайдалануда.

STEM пәндері білім алудың баламалы бағыттарына мүмкіндік береді. Яғни, эксперимент, құбылыстарды көрсету және тәжірибелерді көрсету арқылы тәлімгерге мағынаны түсіну үшін негізінен тілге жүгінбестен STEM мазмұнын түсіне алады және дәл осы тәжірибе арқылы тіл де үйренеді. Бұл – практикалық үйрену методикасын пайдалануға көп мән береді. Балалар үйдегі технологиялардағы ағылшын, қытай деген сияқты шет тілінде жазылған сөздерді көріп, бірден түсінбесе де, оның міндетін анықтағаннан кейін мағынасын түсінетін болады. Осындай жолмен жаттаған сөздерді ұзақ уақыт есте сақтап жүру ықтималдығы зор. Үйткені келесі жолы дәл осы қызметті қою үшін технологиядан дәл сол жазуды іздейтін болады.

Келесі бір мысал, Лемкенің Сөйлейтін ғылымы ғылыми білім берудегі жасаған ғылыми жобасы. Ол ең алдымен мұғалім басқаратын дискурстық тәжірибесін зерттеу ғылыми білімнің тақырыптық мазмұнын сабақта құрудың маңызды жолдарын анықтаған. Дискурстық процестерге егжей-тегжейлі лингвистикалық талдау жасай отырып, Лемке ғылымның түсініксіз, қиын және студенттерге жат болуы мүмкін көптеген жолдарын анықтаған. Бұл зерттеу ғылымның әртүрлі дискурстық процестер мен практикалық тәжірибеге жақынырақ қарап мән беру үшін өрісті ашты. Сонымен қатар ғылыми білім берудегі дискурстық зерттеулер оқушылардың қызығушылықтары, әңгімелері, жеке және мәдени әлемдері олардың қалай орналасқандығына және өздерін ғылым зерттеушісі ретінде қабылдауға қалай әсер ететінін анықтаған.

Соңғы 30-40 жылдағы шет тілін оқушылармен математиканы зерттеу бойынша зерттеулер "математикалық тілдің" мағынасын тұжырымдамалаудың жаңа тәсілдеріне, математикалық іс-әрекеттің анықтамаларына және кедергілерге емес, ресурстарға назар аударудың қозғалысын көрсетеді. Математиканы зерттейтін екі тілді студенттердің алғашқы зерттеулері бойынша "проблеманы" тек лингвистикалық мәселелерге байланысты проблема ретінде тұжырымдайтын ресурс ретінде қос тілді қамтй алмаған. Бұған себеп: сөз мәселелерін шешу, жеке сөздік терминдерді түсіну немесе ағылшын тілінен математикалық символдарға аудару. Кейінгі зерттеулер арифметикалық есептеулерге, ойлау мен проблемаларды шешуге жауаптарды ғана

емес, сонымен қатар балалардың арифметикалық есептерді шешуде қолданған стратегияларын және оқушылардың екі таңбалы шамалар туралы түсініктерін дамытқан.

Американың Ұлттық Ғылыми Академиясы (National Academy of Science, USA, 2017) студенттерді ағылшын тілінде оқытудың нәтижелері, әртүрлі деңгейдегі бағдарлама модельдері, STEM мазмұнының әртүрлі салаларында қолданылатын оқыту стратегиялары және мұғалімдердің кәсіби дамуы туралы ақпарат іздеді. Комитет сондай-ақ қалыптастырушы және қорытынды бағалауды қоса алғанда, Бағалау жөніндегі әдебиетті ескерген болатын. Осы бағыттардың әрқайсысы үшін дәлелдемелердің күші, сондай-ақ бағалаудың әртүрлі диапазонында мұқият қаралды. Шолу барысында Тәртіптік мазмұндағы түрлі салалар бойынша зерттеулерде теңгерімсіздік бар екені белгілі болды. Яғни, жаратылыстану ғылымдары мен математика туралы технологиялар мен инженерия үшін салыстырмалы түрде аз ақпарат бар. Осылайша, комитет жаратылыстану ғылымдары мен математика міндетті түрде барлық баяндамада шамадан тыс ұсынылғанын мойындайды. Комитет мұғалімдер туралы мәліметтерді қараған кезде, сыныпқа әсер ететін факторларды, соның ішінде мұғалімдердің презентациясы мен оқушылардың шет тілін үйренуі мен олардың отбасыларының қабілеттерін мұқият зерделеу маңызды екені ашып көрсеткен. Осылайша, комитет STEM-мен байланысты және шет тілдерін үйренушілерге тән мектепте, отбасында және қоғамдастықта өзара әрекеттесу әдебиеттерін қарастыруды ұсынған. Шет тілін үйренушілерге және әртүрлі кіші топтарға тән STEM оқытуында комитет әдебиетте тіл үйренушілердің қалай сипатталатынына қатысты шектеулер бар екенін мойындаған болатын.

Біріншіден, оқушы STEM мазмұнын студенттерге осы мазмұнды ауызша түсіндіру арқылы түсінудің қай деңгейінде түсінетінін біле отырып, мұғалім шартты педагогикалық жауап жасай алады: яғни мұғалім оқушылардың мазмұны мен тілдік қажеттіліктеріне сәйкес оқытудың келесі қадамдарын бейімдей алады. Студент бұл тәсіл оқуда жазбаша және ауызша сөйлемдерді қолдану студенттердің оқу процесінде қайда екенін түсінуге ықпал етеді деген тұжырымдарға сәйкес келеді. Бұл STEM-дің негізгі тұжырымдамаларын студенттің ана тіліне аудару түрінде болуы мүмкін, бұл студенттерге өздерінің мәдени контекстерімен байланыс орнатуға және STEM-ді күнделікті өмірден суреттер, графика, манипуляциялық құралдар және басқа да нысандар мен материалдар арқылы оқытуды қолдауға мүмкіндік береді.

Екіншіден, шет тілін үйренушілерді қамту үшін бағалауды тілді қолдана отырып, әлеуметтік өзара әрекеттесу нысаны ретінде қарастыруға болады. Қалыптастырушы бағалау әдістері "талқылау, сөйлеуге бейім сыныпты" құруға әкелуі мүмкін, сондықтан мұндай әдістер Els-тің STEM пәндерін оқуға қатысуы үшін бай тілдік ортаны қамтамасыз ете алады.

Үшіншіден, қалыптастырушы бағалау оқушылардың өзін-өзі бағалауы мен әріптестерінің бағалауына ерекше назар аудара отырып, STEM мазмұнын зерттеудегі дербестігіне ықпал етуі мүмкін. Жалпы K–12 популяциясымен жүргізілген зерттеулер өзін-өзі бағалаудың, атап айтқанда, оқушылардың оқу нәтижелеріне қатысты тиімділігін растады. Сондай-ақ, STEM-ге қатысы жоқ пәндер бойынша EL-ді оқыту үшін оқушылардың өзін-өзі бағалауы мен әріптестерінің бағалауы кіретін бағалаудың қалыптастырушы тәсілдерінің оң нәтижелерінің кейбір дәлелдері бар. Қалыптастырушы бағалау сонымен қатар бірнеше қосымша тәсілдермен EL-мен STEM бағалауына сәйкес келеді. Мысалы, мұғалімдер оқушыларынан өз ойларын сызбалар арқылы жеткізуді және сол идеяларды өз сөздерімен түсіндіруді сұрауы мүмкін. Бұл әдіс студенттерге оқуды бірнеше тәсілдермен көрсетуге мүмкіндік беріп қана қоймайды, сонымен қатар деректерді бейресми триангуляциялауға мүмкіндік береді. Дегенмен, бұл ресурстарды EL-мен тиімді пайдалану жолдарын дұрыс анықтауға мүмкіндік беретін зерттеулер қажет. Өкінішке орай, бағалауда көрнекі (мәтіндік емес) ресурстарды пайдалануды қамтитын зерттеулер мен тәжірибе визуалды ақпаратты барлық адамдар бірдей түсінеді және визуалды көріністердің көп нұсқаларына немесе көптеген ұғымдардың абстрактілілігіне сезімтал емес деп

қате болжайды. Мысалы, ағылшын тіл сабағында жаратылыс тану пәнін байланыстырып үйреткенде жазып белгілеудің көп пайдасы бар. Үйткені, терминдер мен атаулар оқушының есінде бірден қалып кетпеуі мүмкін. Жазу тапсырмаларындағы ғылымның фокустық құбылыстарын контекстке келтіру, тіпті рубрикаларды, жауаптарды тексеру парақтарын және сөйлем шеңберлерін қамтамасыз ету және студенттерге түсіндірме үлгілерін диаграммалауға мүмкіндік беру сияқты басқа дәлелденген тірек түрлерімен бірге пайдаланған кезде де ең тиімді тірек болды. жазбаша түрде түсіндіру пайдалы.

XXI ғасырда жаһандану мен білім экономикасының сын-қатерлері мен сын-тегеуріндерімен бетпе-бет келе жатқан адамзат үшін технология мен ғылыми жетістіктердің маңыздылығын арта түсуде. Мысалы, STEM біздің өміріміздің әр жасушасына сіңген. Ғылым – қоғамның әр жерінде қоршап тұр. Мемлекеттің экономикасының өзі математикадан бастау алады. Қаланы салудан бастап архитектура барлығы инженерия саласына бағынышты. Медицина, химия, биологияның зерттеулері, тартылыс күші ғылымның құзырында. Ал, ақпарат алмасуға, көңіл көтеруге, тіпті бизнес жасауға, уақытымызды үнемдеуге технологияның қосып отырған үлесі қаншама. Сәйкесінше, тіл де нәрестенің дүниеге келуінен бастап бірге келе жатқандықтан бұл ғылымдардың басын қосып білім беру білімгерлерге жат дүние болмайды. Артықшылығы олар бір уақытта жан жағынан дамиды және әлемді кеңінен тани түседі. Себебі, шет тілді білу арқылы олар өз елінен басқа елдегі тәжірибелерге қол жеткізе алады. Баланы жастайынан осылай білім беріп, тәрбиелеу – бұл еліміздің дамысына үлкен үлесін қосады.

Қорытындылай келе, үздіксіз дамудағы екі үлкен сала болып табылатын шет тілдері мен STEM мазмұнының басын тоғыстыра отырып білім беру бұл-жаңа заман талабы, заманауи тренд. Бұл байланыс болашақ ұрпақтың санасын дамытып, бәсекеге қабілеттілігін арттырады және еліміздің білім ғылым салаларының дамуына жетелейді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. David Francis and Amy Stephens, *English Learners in STEM Subjects: Transforming Classrooms, Schools, and lives*, Washington, 2018 – 143-148p
2. Ashley Bears, *Mentorship Matters: Supporting the Careers of Women in STEM*, URL: <https://www.nationalacademies.org/event/11-16-2021/mentorship-matters-supporting-the-careers-of-women-in-stem> [Accessed 26.11.2021]
3. Piyush Maheshwari, *Effect of learning foreign languages on STEM education*, URL: https://www.researchgate.net/publication/333158081_Effect_of_Learning_Foreign_Languages_on_STEM_Education?enrichId=rgreq-166cb023a3e4a2343703e0e1c3d5699f-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzMzMzE1ODM4MTtBUzoxMDEyMDg0MzAxMTA3MjAxQDE2MTgzMTExMDkzMjQ%3D&el=1_x_2&_esc=publicationCoverPdf [Accessed 13.04.2021]
4. Оюунбаярын Батбаатар, *STEM буюу шинжлэх ухаан, технологи, инженерчлэл, математикийн ая холбогдол* URL: <https://www.unread.today/c/1207> [Accessed 19.10.2017]

ӨОЖ 372.881.111.1

ШЕТ ТІЛІН ҮЙРЕНУ КЕЗІНДЕ КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТТІ ҚОЛДАНУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ

Жардембекова Аружан Муратовна

aruzhan_zhardembekova@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Шетел тілі: екі шетел тілі» білім беру бағдарламасының